

A KÖZFOGLALKOZTATOTTSÁG JAVÍTÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI HAJDÚDOROGON

THE IMPROVEMENT OF PUBLIC EMPLOYMENT OPPORTUNITIES ON HAJDÚDOROG

DR. PHD OLÁH JUDIT egyetemi adjunktus

Debreceni Egyetem, Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Kar

Abstract

The local solution of the unemployment can include public employment as a possibility. In my reserach I have focused mainly on this area, since through the „Road to employment” programme and seeing the activities promoting public interest the advantages and disadvantages of the system become visible. The aim of my reserach is to reveal the possibilities of the public employment in Hajdúdorog in the institutes and organisations which I visited in 2010. In the Chapter „The Material of the Research” I introduce the methods with which I conducted my surveys, such as filling out questionnaires and SWOT analysis. I also examine the SWOT analysis of public employment from the point of view of employees. At the end of my research I formulate suggestions to improve the public employment in Hajdúdorog. I show the most important results of my research in this paper, which could be useful for decision makers, regional experts and the local government and the people of Hajdúdorog.

1. Bevezetés

Az elsőként megjelent foglalkoztatási forma volt a közhasznú foglalkoztatás a rendszerváltás után, amely az akkor felszínre kerülő munkanélküliséget célozta kezelni Magyarországon. Ilyen foglalkoztatásra 1987-től volt lehetőségük az önkormányzatoknak. 1996-tól jelentek meg a közmunka programok. A közcélú munkavégzési formát 1997-től vezették be. A közcélú foglalkoztatás 2000-től kezdett leginkább elterjedni, ennek oka az volt, hogy megváltozott a munkanélküliek támogatásának a rendszere. A közfoglalkoztatással szemben elvárásként jelentkezik, hogy tudatosítsa azt a tényt az emberekben, hogy kötelezettségeik vannak egy közösséghez való tartozás által.¹ A közmunka programok folyamatos fejlesztésével és változásával azt a célt kívánják elérni, hogy a programok keretén belül foglalkoztatottak közül minél többen tudjanak kikerülni tartósan a munkaerőpiacra. Olyan formában történjen a foglalkoztatásuk, amikor a munkáltató már nem kap támogatást a foglalkoztatott után.² Sajnos a munkanélküliek közül igen kevesen kerülnek ki tartósan a munkaerőpiacra, ez azt jelenti, hogy a tartós munkanélküliek csoportjába tartoznak igen sokan közülük. Ezért a munkanélküliek segélyezésével kapcsolatosan megjelentek azok a kritikák, miszerint ellenősztrőnzően hatnak a munkanélküliek elhelyezkedésére, nem ösztönzi semmi a munkanélkülieket arra, hogy munkát keressenek. A munkanélküliek ellátása ezért is változik folyamatosan, és szigorítják az ellátás igénybevételének a feltételét.³ A jelenlegi közfoglalkoztatási formák egyszerűbbé válnak azáltal, hogy az önkormányzatok által szervezett közhasznú foglalkozás megszűnik, az új szabályozás a jelenlegi közcélú munka, illetve a közmunka szabályainak alapulvételével történik.⁴

Több tanulmányban is megjelenik, hogy Magyarországon, különösen a vidéki térségekben alacsony a vállalkozási aktivitás.^{5,6} Az „Út a munkához” program ezen a negatív tendencián próbál változtatni. A program célcsoportja a gazdaságilag nem aktív lakosság, a nyilvántartott álláskereső és a szociális segélyből élők.

A program céljai között szerepel az érintett csoportok visszavezetése a munkaerőpiacra, a munkahelyteremtést támogató projektek bővítése, és ezzel egy időben a feketemunka visszaszorítása. A program egyik elvárása és követelménye, hogy azokat, akik 35 év alattiak és nem végezték el a 8 osztályt, kötelező képzésben kell részesíteni. Országos szinten 90 ezer ember foglalkoztatása valósul meg a program keretein belül. A program célja, hogy azok a munkára képes, tartósan munkanélküli személyek, akik 2008. évig rendszeres szociális segélyben részesültek, a korábbiaknál fokozottabb mértékben vegyenek részt valamilyen közfoglalkoztatási formában, abból a célból, hogy rendszeres munkajövedelemhez jussanak. Hasonlóan hátrányos helyzetben vannak a megváltozott munkaképességű személyek, ezért a magyar állam egyre szélesebb körben határoz meg kötelezettségeket és biztosít számos kedvezményt foglalkoztatásuk elősegítése érdekében.⁷

Az alacsony iskolai végzettségű, szakképzetlen munkanélküli emberek számára a munkaerőpiacra való visszakérülés szempontjából a közfoglalkoztatásban való részvétel az első számú megoldási lehetőség lehet. A foglalkoztatás szempontjából is fontos kérdés, hogy a vezetők, a foglalkoztatók milyen elvárásokat fogalmaznak meg a leendő humán-erőforrásaikkal szemben.⁸ Azok a munkanélküli embereknek, akik életkoruk, egészségi állapotuk, valamint sajátos és egyéni élethelyzetük miatt nem tudnak munkát vállalni, nem kell részt venniük a közfoglalkoztatásban, és továbbra is kaphatják a rendszeres szociális segélyt.⁹ 2009-ben a Szociális törvény módosításával, a közfoglalkoztatás megreformálásával a rendszeres szociális segélyben részesülők nagy része átkerült a munkaerőpiaci intézményrendszer által nyilvántartott rendelkezésre állási támogatásra jogosultak körébe.¹⁰ Az „Út a munkához” programban a válság ellenére közel százezer alacsony képzettségű ember kaphatott megélhetést és önbecsülést adó munkát.¹¹ A közfoglalkoztatás szükségessége rossz, de csak ezáltal érhető el, hogy az embereket munkaképes állapotban tartsák mindaddig, amíg az elsődleges munkaerőpiacon el tudnak helyezkedni.¹²

2011. január 1-jétől a rendelkezésre állási támogatás helyett a bérpótló juttatást vezettek be. A jogosultság szabályai megegyeznek a rendelkezésre állási támogatás szabályaival, viszont újdonság, hogy a települési önkormányzat előírhat feltételeket a jogosultak számára. Ide tartozik a lakókörnyezet rendben tartása és a 30 napos munkaviszony igazolása. A juttatás folyósítása nem szakad meg, így az illetékesek továbbra is megkapják a korábbi összeget.¹³

2. Anyag és módszer

A kutatásom szándéka Hajdúdorog közfoglalkoztatottságának lehetőségeit feltárni. Az időbeli lehatárolást tekintve egyszeri keresztmetszeti, hiszen kutatásom során a megkérdezett személyek véleményét a Hajdúdorog Város Polgármesteri Hivatalban – mely jelenleg a település legnagyobb munkáltatója – egyszer mértem fel. A kutatásomat 2010 szeptemberében végeztem 50 fővel, akiket rétegzett mintavételi eljárás során választottam ki. A közcélú foglalkoztatásnak előnyeit és hátrányait két oldalról, a munkavállalók oldaláról elemeztem Hajdúdorogon. Az adatokat matematikai, statisztikai módszerrel elemeztem, és táblázatok valamint ábrák segítségével szemléltettem.

3. Saját vizsgálatok

Hajdúdorog Hajdú-Bihar megye 8. legnagyobb lakossággal rendelkező városa, mely megközelítőleg 9020 főt számlál (2010). Hajdú-Bihar megye észak-keleti részén az Észak-alföldi régió Hajdúböszörményi kistérségben, ritkán lakott térségében, Debrecentől északnyugati irányban, 36 km távolságra található.¹⁴ 10 065 hektárnyi közigazgatási területével az ország 112. legnagyobb települése.¹⁵

Hajdúdorog Önkormányzata 2010-ben pontosan 218 főnek adott munkát a közfoglalkoztatás keretében, ezt és a munkaterületi eloszlásukat az 1. táblázat mutatja be.

1. táblázat. A közfoglalkoztatásban résztvevők munkaterületi megoszlása

[Forrás: Saját vizsgálatok (2010)]

Table 1. Employment structure of participants in public employment

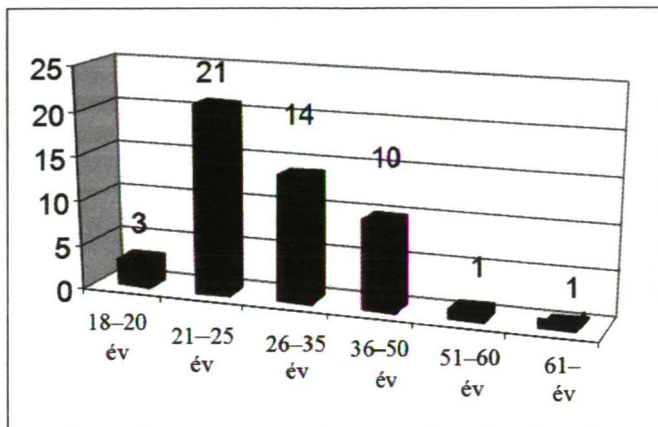
Sorszám	Foglalkoztató neve	Foglalkoztatott létszám (fő)	
		Közcélú	Közhasznú
1	Móra Ferenc Általános Iskola	10	7
2	Idősek Klubja	7	1
3	2. sz. Általános Iskola	3	2
4	Művelődési Ház	4	
5	Gyermekjóléti és Család- segítő	2	
6	Egyesített Napközi Óvoda	5	5
7	Vízmű	4	
8	Könyvtár	2	
9	Gazdasági Műszaki Ellátó és Szolgáltató Szervezet	4	1
10	Polgármesteri Hivatal	20	10
11	Gyámhivatal	2	
12	Strandfürdő	18	
13	Kommunális foglalkoztatató	80	15
14	Régészeti munkálatok	10	
15	Településőrök	4	2
Mindösszesen:		175	43

Az 1. táblázatból megállapítható, hogy Hajdúdorogon 2010-ben (2010. november 5-ig) 218 fő közhasznú és közcélú munkást foglalkoztattak, 175 fő közcélúként, 43 fő közhasznúként szerepelt az adatbázisban. Az adatokból jól látszik, hogy a dolgozók zöme, 51 fő, kommunális feladatokat látott el. A kérdőív felvételemnél arra törekedtem, hogy minden munkaterületről szerepeljenek dolgozók a mintában. A közhasznú alkalmazottakat a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény szabályozza. A lakosságot vagy a települést érintő közfeladatra, folyamatosan legfeljebb egy évi időtartamra vehetőek fel regisztrált álláskereső. Finanszírozása pályázatok útján történik, melynek fedezetét a Munkaerőpiaci Alap foglalkoztatási alaprészének decentralizált pénzügyi kerete vagy központi kerete szolgál.

A 1. ábrán a közcélú foglalkoztatottak életkor szerinti megoszlását mutatom be.

Az 1. ábrán látható, hogy az életkori megoszlás tekintetében meghatározó a 21–25 év közöttiek 21%-os aránya, ami alátámasztja azt, hogy a program szignifikánsan a pályakezdeket támogatja. Az ötven év felettiek 1%-a és a húsz év alattiak 3%-a került be a programba, sőt korosztályonként csökken a részvételi arány. Ez alapján azt feltételezem, hogy a régi szakképző rendszerben megszerzett tudást az idősebbek tudták kamatoztatni máshol, ezért nem kerültek be a közfoglalkoztatásba. A 35 év feletti nők esetében pedig a

gyermeknevelés, a háztartásbeliség lehet a visszatartó erő, hiszen ebben az életszakaszban a nők relatíve fontosabbnak értékelhetik a családdal kapcsolatos feladatokat.¹⁶

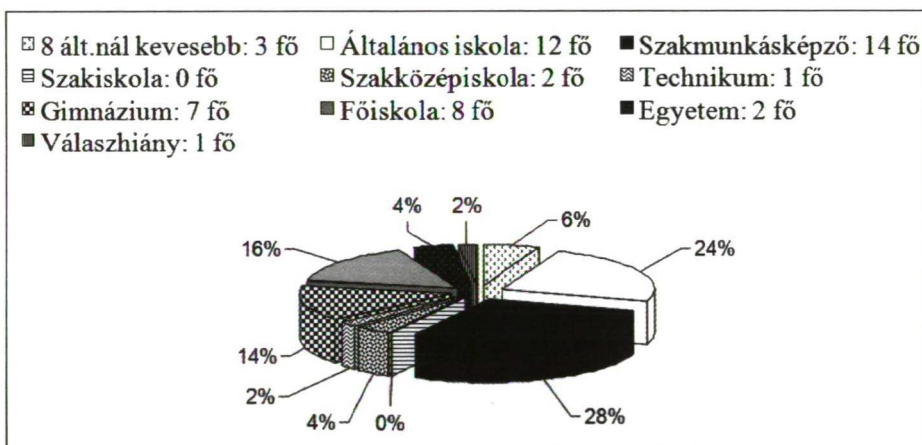

1. ábra. A közcélú foglalkoztatottak életkor szerinti megoszlása

[Forrás: Saját vizsgálatok (2010)]

Figure 1. Age structure of participants in public employment

A 2. ábrán a közcélú foglalkoztatásban részt vevők iskolai végzettség szerinti megoszlását szemléltetem.

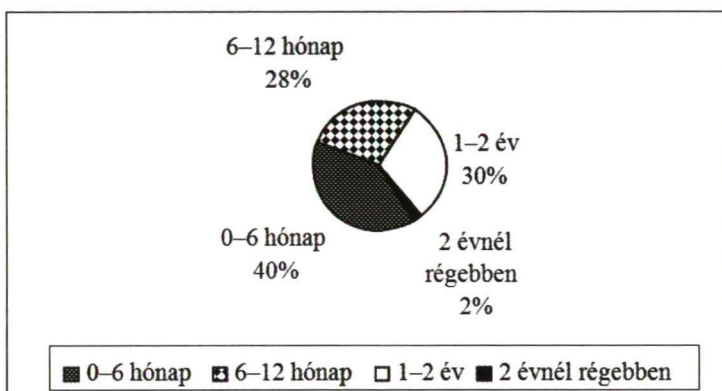
2. ábra. Iskolai végzettség szerinti eloszlás

[Forrás: Saját vizsgálatok (2010)]

Figure 2. Educational structure

Az iskolai végzettség jelen program esetében meghatározza a betöltött munkakört. A program lehetőséget biztosít arra, hogy mindenki a képzettségétől maximum egy szinttel alacsonyabb munkára kötelezhető, de önszántából is elvállalhat alacsonyabb munkakört. Utóbbira vizsgálatom során nem volt precedens. A 2. ábrából megállapítható, hogy 15 fő legmagasabb iskolai végzettsége az általános iskola vagy annál alacsonyabb végzettség, 14 fő szaktanulmányi végzettséggel rendelkezik. Ők fizikai munkát vagy kommunális feladatokat,

takarítói, konyhai munkákat végeznek. Egyetemet és főiskolát végzettek száma 10 fő minden kétséget kizáróan szellemi munkát végez, ők azok a fiatal pályakezdők, akik a diploma megszerzése után nem tudtak elhelyezkedni. Elmondható róluk, hogy mindannyian kisegítő adminisztrátorként szerepelnek a hivatal adatbázisában, de komoly, felelősségteljes feladatot látnak el, mint pályázati referens, sajtóreferens, vagy mint a Műszaki vagy a Jogi és Szervezési Osztály egyenjogú dolgozója. A hivatal életébe ezek a kisegítők olyan gyorsan beépültek, hogy a program befejezése már-már veszélyezteti az osztályok feladatellátását, hiszen szép számmal vannak, akik több mint egy éve munkatársak, és ők vették át a nyugdíjba vonuló, vagy szülési szabadságra ment kollégák munkaterületeit. A közfoglalkoztatásban eltöltött idő alakulását a 3. ábrán szemléltetem.

3. ábra. Közcéllúként eltöltött idő alakulása

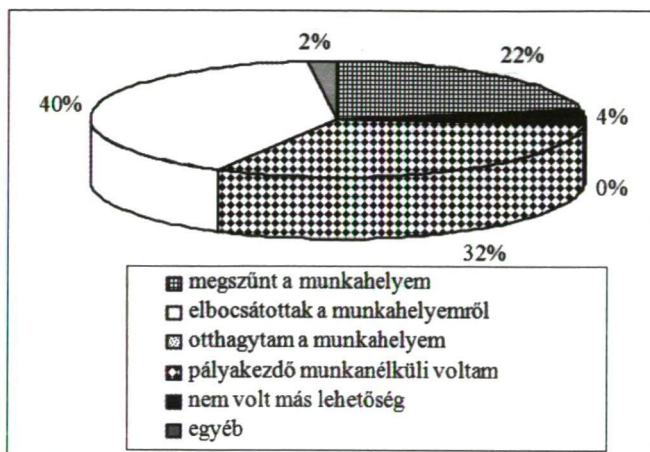
[Forrás: Saját vizsgálatok (2010)]

Figure 3. Time spent for public interest

A közcéllúként eltöltött időben a megkérdezettek 2%-a az, aki 2 évnél hosszabb ideje van programban, ami egyrészt jelenthetné azt, hogy a program sikeres és a foglalkoztatott tovább tudott lépni, ám ebben az esetben arról van szó, hogy az ilyen vagy olyan programok között mozog, ugyanabban a munkakörben dolgozik évek óta, csak papíron más címen szerepel (konyhás és takarító személyzet). A programban résztvevők 28%-át 6–12 hónapig, 30%-át 1–2 évig foglalkoztatták. Ha a két értékek összeadjuk, akkor megállapíthatjuk, hogy a résztvevők 58%-a a programban maradt, de a 30%-uk mindenképpen. A program célja a felzárkóztatás, a mihamarabbi továbblépés lenne. A másfél év esetében pedig már munkatapasztalatról is beszélhetünk.

A programban való részvétel is ennek megfelelően alakul, az emberek örülnek a munkalehetőségnek, hiszen nincs lehetőségük válogatni, többek között ez is kiderül az 4. ábráról.

A programban résztvevők 40%-át elbocsájtották, és 22%-ának megszűnt a munkahelye, ami valószínűsíthető a pénzügyi gazdasági világválság következményének. A megkérdezettek 32%-a pályakezdő munkanélküliként helyezkedett a közfoglalkoztatási programban, akik elégedettek a helyzetükkel. A fiatal pályakezdők e program segítségével gyakorlati tapasztalatokat szerezhetnek.

4. ábra. A programban való részvétel oka

[Forrás: Saját vizsgálatok (2010)]

Figure 4. Reasons for participating in the programme

SWOT analízis

A közfoglalkoztatási programot SWOT analízissel értékelem. A 2. táblázatban a munkavállalói oldaláról közelítettem meg a kérdést.

2. táblázat. A közfoglalkoztatás SWOT analízise munkavállalói oldalról

[Forrás: Saját vizsgálatok (2010)]

Table 2. The SWOT analysis of public employment from the point of view of the employer

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
Gyakorlatszerzési lehetőség	Nem tartós munkaviszony
Kapcsolatok kialakítása	Kevesebb jövedelem
Rugalmas munkaviszony	Nem a képzettségnek megfelelő munkakör
Lelki megerősítés	Nincs perspektíva
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
Kitörési pont	Nincs kiugrási lehetőség
Kapcsolati tőke gazdagodás	Bizalmi munkakörök presztízsromlása fluktuáció esetén
Sokoldalú tapasztalatszerzés	Alacsony közmegebecsülés
Ingyenes szakmai továbbképzést vagy átképzést biztosíthat	Szellemi leépülés, alulmotiváltság

A 2. táblázatban a munkavállalók tapasztalatai híven tükröződnek, mindazok a benyomások, melyek a kérdőív kiértékelés kapcsán is kirajzolódtak. A programban résztvevők egyrészt meg vannak elégedve a programmal és számítanának arra, hogy tudják folytatni a munkát, másrészt tartanak attól, ha megszűnik a program nem lesz más lehetőségük. A program előnyei közt a gyakorlatszerzési lehetőséget, a kapcsolatok kialakítását, a rugalmas munkaviszonyt és a lelki megerősítést lehet kiemelni, mely mindkét foglalkozási körnél fontos szerepet játszott. Néhányan megjegyezték, hogy így már reálisnak tartják az esélyt arra, hogy végzettségük szerint tudjanak a továbbiakban elhelyezkedni. A program

gyengeségei közé a nem tartós munkaviszony, kevesebb jövedelem, nem a képzettségnek megfelelő munkakör¹⁷ és a perspektíva hiánya sorolható. Az óvodák és elsősorban általános iskolák intézményének vezetői nehezményezik az ilyen típusú foglalkoztatást. Hiszen a gyerekeknek állandósága van szükségük.

4. Következtetések, javaslatok

Összességében elmondható, hogy Hajdúdorogon a foglalkoztatás problémáit időben és érdemben kezelik az arra jogosult szervek. A kutatás eredményei igazolják, hogy a közmunkaprogramok az „Út a munkához” nem jelent tartós megoldást a munkanélküliség kezelésére, csak átmenetileg kezeli a munkanélküliséget és nagyobb hasznot jelent az önkormányzatnak, mint a munkanélkülieknek. Hajdúdorog foglalkoztatottsági helyzetének javítására az alábbi javaslatokat fogalmaztam meg:

- A helyi tejtermelő gazdák, a helyi zöldség és gyümölcstermelők létesítsenek feldolgozó üzemeket.
- Hajdúdorog Város Önkormányzata vásárolja meg az OKIN Hungary Kft. telephelyét és adja bérbe termelő tevékenységet folytató vállalkozóknak.
- A város polgármestere keressen fel magyarországi és külföldi nagyvállalatokat – különös tekintettel Hajdúdorog testvérvárosaira –, és extrém kedvező feltételeket biztosítva ajánljon telephelyet.
- Alakítsanak ki szociális szövetkezeteket, melynek tagjai közfoglalkoztatottakból kerüljenek ki.

Jegyzetek

1. Csoba Judit (2010): A közfoglalkoztatás régi-új rendszere. Útközben Út a munkához programban. Esély. 2010/1. pp. 4–5.
2. Fóti János–Lakatos Miklós (2005): Foglalkoztatottság és munkanélküliség 5. Értékelések, következtetések, jövőkép Országos Foglalkoztatási Alapítvány. Budapest. 57. p.
3. Bódis Lajos–Galasi Péter–John Micklewright–Nagy Gyula (2005): Munkanélküli ellátás és hatásvizsgálatai Magyarországon. Budapest. MTA Közgazdaságtudományi Intézet. 7. p.
4. Internet 1: http://www.nol.hu/noller/20091001-egy_csaladbancsak_egysegeyzett_lehet.
5. Agrárgazdasági Tanács (2011): Állásfoglalás az agrárgazdaság 2010. évi helyzetéről készült jelentéshez. Budapest.
6. Katona-Kovács, Judit–Dax, T.–Machold, I. (2011): Governance of market in the case of local food systems as crucial dimension of the “rural web” – case study of an Austrian and a Hungarian National Park region. Rural areas and development – vol. 8 Warsaw. pp. 91–111.
7. Dajnoki Krisztina (2008): A munkaügyi kapcsolatok sajátos rendszere az esélyegyenlőségi emberi erőforrás menedzsmentben. „Hagyományok és új kihívások a menedzsmentben; 140 éves a vezetés és szervezés oktatása a debreceni gazdasági felsőoktatásban” nemzetközi konferencia. Campus Kiadó. Debrecen. pp. 170–178.
8. Juhász Csilla (2010): Hajdú-Bihar megyei élelmiszer-gazdasági vezetők elvárásainak vizsgálata. Jelenkori társadalmi és gazdasági folyamatok. tud. Folyóirat. Szeged ISSN: 1788-7593 V. évf. 1–2. sz. 2010. pp. 82–86.
9. Hajdúdorog Város Önkormányzat: Közfoglalkoztatási Terve 2010.
10. Csoba Judit (1997): Településfejlesztési füzetek 22. Ajánlások a közhasznú foglalkoztatás szervezésére, kiterjesztésére. Budapest. BM Kiadó. 14. p.
11. Ónody-Molnár Dóra (2010): A hosszú távú közmunkára építenek. Népszabadság. 2010. november 3. 4. p.

12. Czomba Sándor (2010): Ötből csak egy pályázik eséllyel. Petőfi Népe. 2010. július 22.
13. Internet 2: <http://munkavilaga.hu/?mod=2a&newsid=4042>
14. Internet 3: <http://www.hajdudorog.hu/avaros/elhelyezkedes>. Hajdúdorog Város Weboldala.
15. Wafenschmidt Jánosné (2009): A Magyar Köztársaság helységnévkönyve. Budapest. Központi Statisztikai Hivatal. 24. p.
16. Bácsné Bába Éva (2009): The connection between the time factor and the manager functions. International Congress on the Aspect and Visions of Applied Economics and Informatics (AVA IV) 26–27. March 2009. Debrecen. pp. 682–688.
17. Vántus András (2010): A foglalkoztatottság jellemzőinek változása Hajdú-Bihar megyei állattenyésztő gazdaságokban. IV. Régiók a Kárpát-medencén innen és túl konferencia. Virtuális Intézet Közép-Európa Kutatására Közleményei. II. évf. 2–3. sz. (No. 3–4.) pp. 24–31.

Felhasznált irodalom

- Agrárgazdasági Tanács (2011): Állásfoglalás az agrárgazdaság 2010. évi helyzetéről készült jelentéshez. Budapest.
- Bácsné Bába Éva (2009): The connection between the time factor and the manager functions. International Congress on the Aspect and Visions of Applied Economics and Informatics (AVA IV) 26–27. March 2009, Debrecen. pp. 682–688.
- Bódis Lajos–Galasi Péter–John Micklewright–Nagy Gyula (2005): Munkanélküli ellátás és hatásvizsgálatai Magyarországon. Budapest. MTA Közgazdaságtudományi Intézet. 7. p.
- Czomba Sándor (2010): Ötből csak egy pályázik eséllyel. Petőfi Népe. 2010. július 22.
- Csoba Judit (1997): Településfejlesztési füzetek 22. Ajánlások a közhasznú foglalkoztatás szervezésére, kiterjesztésére. Budapest. BM Kiadó. 14. p.
- Csoba Judit (2010): A közfoglalkoztatás régi-új rendszere. Útközben Út a munkához programban. Esély. 2010/1. pp. 4–5.
- Dajnoki Krisztina (2008): A munkaügyi kapcsolatok sajátos rendszere az esélyegyenlőségi emberi erőforrás menedzsmentben. „Hagyományok és új kihívások a menedzsmentben; 140 éves a vezetés és szervezés oktatása a debreceni gazdasági felsőoktatásban” nemzetközi konferencia. Campus Kiadó. Debrecen, pp. 170–178.
- Fóti János–Lakatos Miklós (2005): Foglalkoztatottság és munkanélküliség 5. Értékelések, következtetések, jövőkép Országos Foglalkoztatási Alapítvány. Budapest. 57. p.
- Juhász Csilla (2010): Hajdú-Bihar megyei élelmiszer-gazdasági vezetők elvárásainak vizsgálata. Jelenkori társadalmi és gazdasági folyamatok. tud. Folyóirat. Szeged ISSN: 1788-7593 V. évf. 1–2. sz. 2010. pp. 82–86.
- Katona-Kovács, Judit–Dax, T.–Machold, I. (2011): Governance of market in the case of local food systems as crucial dimension of the “rural web” – case study of an Austrian and a Hungarian National Park region. Rural areas and development – vol. 8 Warsaw. pp. 91–11.
- Ónody-Molnár Dóra (2010): A hosszú távú közmunkára építenek. Népszabadság. 2010. november 3. 4. p.
- Wafenschmidt Jánosné (2009): A Magyar Köztársaság helységnévkönyve. Budapest. Központi Statisztikai Hivatal. 24. p.
- Vántus András (2010): A foglalkoztatottság jellemzőinek változása Hajdú-Bihar megyei állattenyésztő gazdaságokban. IV. Régiók a Kárpát-medencén innen és túl konferencia. Virtuális Intézet Közép-Európa Kutatására Közleményei. II. évf. 2–3. sz. (No. 3–4.) pp. 24–31.
- Hajdúdorog Város Önkormányzat: Közfoglalkoztatási Terve 2010.
- Internet 1: http://www.nol.hu/noller/20091001-egy_csaladban_csak_egy_segelyezett_lehet.
- Internet 2: <http://munkavilaga.hu/?mod=2a&newsid=4042>.
- Internet 3: <http://www.hajdudorog.hu/avaros/elhelyezkedes>. Hajdúdorog Város Weboldala.